

Slavko Savinšek: *Milica, otrok bolesti*. 118 strani. Samozaložba. Kamnik.

Povest je iz delavskih slojev, a ni socialna obtožba, ljudje žive skromno, a zadosti udobno, imajo bolniško blagajno, zdravnika, ki pa ne more Milice rešiti pred ohromitvijo, ko je padla pozimi v vodo, ker se je pod njo vdrl led. Delodajavci niso socialno, ampak osebno nemoralni, ker hočejo mlade uslužbenke predvsem za privatno zabavo. A to vprašanje je brez pomena za nadaljevanje povesti, omeniti ga je le, ker napol hroma Milica, ki se je medtem razvila v krasno deklico, spozna tukaj svet sirovih ljubezenskih oblik, preden se v njej prebudita ljubezen in hrepenenje ter spoznanje. To je prišlo, ko se je vanjo zaljubil trgovec Mirko Železnik z vsem zanosom idealnega mladeniča, ker je še ni videl pohabljen in ni še zvedel od zdravnika, da nosi smrtno kal v prsih. Ko vse to izve, se začne umikati, Milica umira od hrepenenja, le malega povoda je treba, da leže na smrtno posteljo. Prepozno jo Mirko prosi odpuščanja. Milica umira in ga tolaži: »Upaj, Mirko, kmalu se vidiva zopet, a tedaj za večno. Pridi, moj dragi, kmalu za menoj!«

To je prav lepo, da se Milica oklene upanja v nebesih, ki ima tudi to dobro lastnost, da se mu ni mogoče ogniti; toda niso nam posebno všeč tisti ljudje in ne tiste povesti, ki se šele na koncu spomnijo na nebesa, prej pa nič. Drevo ves čas raste proti nebu.

Povest kaže mnogo pisateljskega daru, ki pa še ni našel intuitivne uravnovešenosti, ko slika to obtožbo proti slučaju usode, obtožbo proti neumnosti življenja, ki je naredila lepoto s hromimi nogami. Z naturalističnim oblikovanjem se družijo še intenzivnost in razgibanost globokega in toplega občutja, da jo bo mladina na višjih deklinjskih šolah brala s slastjo. Dasi je brez globokejše vsebine in življenjskega pogleda, na kar opozarja zlasti otročje prenapeti in jokavo omedleni ton okvira, ki sestoji iz dveh pisem, je ta povest vendar instinktivni korak na poti do nove življenjske vsebine, ki jo gradijo tisoči, ne pa tako zvane markantne osebnosti.

Dr. J. Š.

Josip Korban: *Koča v globeli*. Goričar in Leskovšek v Celju, 1929. Str. 158. — Lično tiskana in vezana knjižica nas vodi v malo življenje med hribe in gozde ter pripoveduje skromno in nevsiljivo o lepoti divje narave, ne da bi hotel pisatelj tekmovali z Dolenjcem, in o usodi gorskih prebivalcev za časa svetovne vojne, ne da bi hotel podati vso impresijo njenega morečega ozračja. Pisana je v vedrem tonu ohlajenega spomina, ki vidi še najrajši šaljivo stran dogodkov, in kaže nekatere čednosti vojne, ki sta jih zbudila strah in stiska, dokler se ni zasvetila na obzorju nova zarja jugoslovanske države.

Glavno pa je počeščenje gorjanskega učitelja, ki oddaljen od sveta v samotni Globeli skrbi za izobrazbo mladine. On stoji v središču povesti s svojimi prizadevanji za izobrazbo kakor Stritarjev gospod Koren in doživi slednjič zadoščenje, da se njegov idejni nasprotnik in zastopnik analfabetstva, ki noče pošiljati otrok v šolo, spreobrne, ko uvidi pri vojakih, kako potrebno je, da zna človek sam pisati kako karto.

Povest ne gre v globino, ampak samo v širino in kaže večkrat nepotrebne odrastke, kot bi pisatelj mislil, da so zunanji dogodki življenja merodajni za dejanje povesti in ne psihološka uglobitev, ki sama narekuje razvoj značaja in dejanja.

Dr. J. Š.

SRBO-HRVATSKO SLOVSTVO

1. Pesniške zbirke*

Iz kupa letošnjih publikacij, ki v slučajni vzporednosti vendarle kažejo dovolj jasno podobo sodobnih stremeljenj srbsko-hrvatske književnosti, naj vzamem v roke kar Riječi srca, ki jih je zbral v drobno knjižico mladi Ivo Horvat. To je lirika, kakor avtor sam nazivlje svojo zbirko, ali tako plaha lirika, da jo današnjak težko sprejmeš, kajti samo redki posameznik, ki živi še v začaranem gradu trubadurske lepote nemirnosti, bo užival ob verzih kot so n. pr. sledeči:

»Noći, zvijezde, dvori — sve su ovo sanje.
Pa i ti si, milče, jedna sanja sama.
Sanje, sanje, sanje: ja bih htio znati,
što sam ja med vama, što sam ja med vama!«

Vse te »intimne stranice«, »tugaljive pričiće«, in »pisma« so preodeta z bolestnostjo, ki pa ima svoj izvor v precej površnem čuvstvovanju in ne razodeva nikakih globin. V različnih inačicah in vzporednicah se ponavlja refren: »... sam po sto puta / uvidio, da je u mene uvijek / radost slika — a bol zbilja kruta!« ali pa »... čekati jesen usred ljeta — / sniziti se do zgaženih trava, / živsti, cvasti, venut poput cvijeta...« Priznam pa, da so se Horvatu posrečile slike teh občutij in marsikatera »riječi srca« je sprejemljiva kot dobra pesem, ki bi jo glasbenik prepojil z živo melodijo. Slabotno pa učinkujejo nekatere prisiljene prispelebe, kakor tista v »Vodnih mlinih«: »O vodeni mlinovi! Znajte: / i u meni se taru žrnjji, / ali izpod njih ne izlazi brašno, / več bol, od koga ne će biti hljeba.«

Močna in razpaljena pa so doživetja Milice Kostić v knjigi »Kapi sunca i suza«. Zares, kakor pravi predgovor: pesmi lepe bolesti, solca in solz, sladkega umiranja v strasti... Bolest beograjskega predmestja, slovansko pravoslavje, Marija iz Paga in Raba, Krist iz šumadijskih cerkva...

»Izgubljeni sledovi« so strastna samoizpoved dekleta, ki vnovič doživlja vso strašno pot od prvega skrivnostnega razodetja deklinstva do grdega spoznanja varajoče jo telesnosti. »Ali, / u dane kada sve struji / od zlatnog zraka sunca / i kada sve bruji od života, / ja se skupim u kap čežnje. / Dani se krupe a suze nižu. / Sama, / Po stazi mladosti moje pala je slana, / a život: / gazi, gazi, gazi.« V teh prostih stihih se z močnim poudarkom in v živi besedi javlja tožba prebujene duše, ki nenehoma kliče usodo na odgovor. »I istim stazama posustala lutam, / iste molitve molim za mir i spas / u noć groma i kiše. / I sinoć, i sad, i sutra / u jesen i u zimu, / uvek. / A njega nema, pa nema i nema nikad više.«

* Ivo Horvat: Riječi srca. Lirika, Zagreb, 1928. Narodna prosvjeta u Zagrebu.

Milica Kostić: Kapi sunca i suza. S. B. Cvijanović, Beograd, 1928.

Rade Drainac: Bandit ili pesnik. S. B. Cvijanović, Beograd, 1928.

Gustav Krklec: Izlet u nebo. S. B. Cvijanović, Beograd, 1928.